

29.4.2020

Järvenpään kaupunki
PL 41 (Seutulantie 12)
04401 JÄRVENPÄÄ

Keski-Uudenmaan alueellisen vastuumuseon lausunto Järvenpään yleiskaavan 2040 kaavaehdotuksesta

HEL 2019-004720 T 10 03 01

Järvenpään kaupunki on pyytänyt Keski-Uudenmaan alueelliselta vastuumuseolta lausuntoa Järvenpään yleiskaavan 2040 kaavaehdotuksesta. Museo tarkastelee yleiskaavahanketta kulttuuriympäristön, maiseman ja arkeologisen kulttuuriperinnön vaalimisen näkökulmasta ja lausuu kantanaan seuraavaa.

Kaavaluonnoksesta antamassaan lausunnossaan museo kritisoi sitä, miten Tuusulan Rantatien kulttuurimaisemaan (RKY 2009) on kaavakartalla osoitettu merkittävästi uutta rakentamista, ja Ainolan junaseman ympärille on osoitettu tiivistyvän asemansseudun vyöhyke, joka länsiosaltaan sijoittuu RKY-alueelle. Museo tähdensi, että tämän johdosta alueen yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa on kuitenkin pidettävä huolta, etteivät alueen olemassa olevat kulttuuriympäristöarvot vaarannu, vaan päinvastoin niitä tulisi kaavoituksella vahvistaa. Samoin maisemallisten jatkumoiden sekä näkymälinjojen säilyminen aitoina kaukomaisemina Tuusulanjärven suuntaan myös alueen itäpuolelta on turvattava.

Museo korosti, miten avoimilla peltomaisemilla on Lepolan ja Ainolan ympäristössä alueen kulttuurihistoriallisen luonteen ja merkityksen välityksessä keskeinen merkitys. Lepolaan ja Ainolaan liittyvän historian lisäksi avoimilla maisema-alueilla on merkitystä uuden ja vanhan välisenä siirtymävyöhykkeenä. Kyseisiä maisema-alueita tulee jatkossakin kehittää niin, että maisematila ja näkymät säilyvät mahdollisimman avoimina. Niiden sulkemisesta laajamittaisella ja tiiviillä kaupunkirakenteella on ehdottomasti vältettävä. Tämä koskee koko RKY-aluetta ja etenkin junarataan rajautuvaa alueen itäosaa, joka sijoittuu tiivistyvän asemansseudun vyöhykkeen sisään. Samalla museo totesi, että Poikkien (tuleva Ainolanväylä) pohjoispuolelle junaradan varteen osoitettu kerrostalovaltainen AK-alue (Lepola IV) on erityisen kriittinen sen osal-

29.4.2020

ta, ettei sen kehittäminen tule olemaan ristiriidassa RKY-alueen olemassa olevien arvojen kanssa ja siten valtakunnallisten alueidenkehittämistavoitteiden kanssa.

Lausunnosta annetussa palautevastauksessa todettiin, että yleiskaavan jatkovaiheissa pyritään vahvistamaan RKY-arvoja, ja Länsi-Ristinummen alueesta laaditaan näkymälinjat sisältävä maisemaselvitys, jonka perusteella kaavaratkaisua tarkennetaan ehdotusvaiheeseen. Lisäksi asemanseutujen tiivistämiseen asetetut kunnianhimoiset tavoitteet toteutetaan Ainolan alueella Tuusulan Rantatien kulttuurimaiseman RKY-arvot huomioiden.

Kulttuuriympäristön ja maiseman kannalta merkittävimmät aluevarauksen muutokset luonnoksesta ehdotukseen ovat Länsi-Ristinummen AP-aluevarauksen hienoinen tarkentaminen maisemaselvityksen suositusten myötä. Lisäksi Vanhankylänniemen AP-aluevarausta on aavistuksen verran pienennetty ja Juholankatu-Kansakoulunkatu- Urheilukatu -alueen AK-merkintä on muutettu A-merkinnäksi.

Suhteutettuna kaavaluonnokseen on Länsi-Ristinummen ehdotettu aluevaraus kulttuuriympäristöä paremmin huomioonottava, muttei missään suhteessa ideaali. Kaavaehdotus on tältä osin juuri ja juuri hyväksyttävissä, mutta museo tähdentää, että mikäli Lepolan ja Ainolan ympäristön kulttuuriympäristön avointa luonnetta tullaan myöhemmissä kaavahankkeissa rakentamalla tiivistämään, on alueen kulttuurimaiseman merkittävä kokonaisarvo lopullisesti menetetty.

Luonnoslausunnoissa oltiin lisäksi huolissaan myös RKY-alueen, Järvenpään kirkon kaupunkikuvallisesta asemasta kaavaluonnoksen mahdollistaman korkean rakentamisen myötä. Palautevastauksessa todettiin, että alueen kohteiden eheyden, kulttuurihistorian ja kaupunkikuvan kannalta arvokkaiden piirteiden säilymiseen kiinnitetään huomiota asemakaavatasolla, ja tiivistyvien alueiden aluevarauksia ja niille soveltuvaa kaavamerkintää tarkennetaan yleiskaavan ehdotusvaiheessa.

Tähän nojautuen museo ehdottaa, että kirkon viereisten AK- ja A-alueiden määräystä täsmennetään lisämääräyksellä; ”Asemakaavatasolla Järvenpään kirkon kaupunkikuvalliseen asemaan ja arvokkaiden näkymien säilymiseen tullaan kiinnittämään huomiota”.

Järvenpään arkeologisen kulttuuriperinnön osalta Museovirasto on antanut lausunnot Järvenpään yleiskaavan 2040 aiemmissa kaavavaiheissa (OAS 27.10.2016, rakennemallit 20.3.2018, kaavaluonnos 11.6.2019). Museovirasto on kaavaprosessin alkuvaiheessa kehottanut kuntaa toteuttamaan historiallisen ajan arkeologisten kohteiden inventoinnin, sillä historiallisen ajan kohteita ei ole aiemmin inventoitu katta-

29.4.2020

vasti koko kaupungin alueelta. Inventointi on toteutettu vuonna 2017 (Vuoristo / Museovirasto). Kaupungin esihistorialliset kohteet on inventoitu Jaakko Sarkamon toimesta vuonna 1965 (osana Suur-Tuusulan inventointia) ja tämä inventointi on päivitetty vuonna 2001 (Lesell / Museovirasto). Tiedot alueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä ovat siis varsin ajantasaiset.

Järvenpään yleiskaava 2040 –alueella sijaitsee 11 kiinteää muinaisjäännettä sekä yksi muu kulttuuriperintökohde Museoviraston ylläpitämän muinaisjäännesrekisterin tietojen perusteella. Alueelta tunnetaan yksi kivikauden asuinpaikka, kuusi historiallisen ajan tai rautakauden asuinpaikkakohdetta sekä neljä muuta historiallisen ajan kiinteää muinaisjäännettä, kuten kulkuväylä ja maa- ja kivirakenteita. Näiden lisäksi Järvenpään keskustan osayleiskaava 2030 -alueelta tunnetaan yksi kiinteä muinaisjäännes.

Museoviraston kaavaluonnoslausunnosta (MV 11.6.2019) poiketen kohde Kattula on ajantasaisen rekisteritietojen perusteella statukseltaan kiinteä muinaisjäännes (aiemmin muu kulttuuriperintökohde) ja uutena kohteena on kiinteä muinaisjäännes Lemmenlaakson silta (mjrek-tunnus 1000038027, kulkuväylä) Keravanjoessa Sipoontien pohjoispuolella.

Muinaisjäänneksien ja muut kulttuuriperintökohteet on esitetty eri symbolein oikeusvaikutteisella kaavakartalla, kartta 3/4: Kulttuuriympäristö. Kaavaselostuksessa kohteet on luetteloitu luvussa 3.6. taulukossa 15. Kaavakartalla arkeologiset kohteet olisi hyvä numeroida juoksevalla numerolla, kuten on tehty taulukossa. Yleiskaavamerkinnyt- ja määräykset –osiossa kohteet on myös esitetty asiallisesti. Kartat ja määräykset tullaan hyväksymään oikeusvaikutteisina.

Kaavaselostuksessa kuvaillaan asiallisesti miten kiinteä muinaisjäännes ja muu kulttuuriperintökohde huomioidaan suojelullisesti maankäytön suunnittelussa. Selostusosassa mainitaan myös, että kohteilla voi olla alakohteita, jotka on myös huomioitava suojelukohteina. Yleiskaava ei tuo kohteiden merkintätavan johdosta esille kohteiden laajuutta. Kaavaselostuksessa olisikin hyvä mainita, että kohteet voivat olla laajoja pinta-alaltaan tai niiden laajuus tulee selvittää museoviranomaiselta. Kohteen laajuuden tutkimustarve tulee selvittää tarkemman suunnittelun, asemakaavoituksen yhteydessä.

Vanhankylän alue, jossa on useita muinaisjäänneskohteita, on merkitty paikallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Tämä alue- ja rakennuskohdetyyppi tuodaan esiin kaavaselostuksen osiossa 3.6. Tässä kuvailussa olisi hyvä ilmaista, että ”Alue tai rakennuskohteen suojelu tullaan

29.4.2020

ratkaisemaan asemakaavan laatimisen yhteydessä”, eikä harkitsemaan. Kyseinen alue on myös osa maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävää kulttuuriympäristöä.

Valtaosa Järvenpään tunnetuista muinaisjäänneksistä sijaitsee luonnonsuojelualueilla tai virkistysalueilla, mikä tukee niiden säilymistä. Kiinnittäisin kuitenkin huomiota muinaisjäännekohteeseen Änä, joka sijaitsee oikoradan ja Lahdentien välisellä alueella, jonka yleiskaava-merkintä on työpaikkatoimintojen alue (TP). Kohde sijaitsee peltorinteessä, jonka eteläpuolelle on merkitty luonnonsuojelualue (SL). Yleiskaavassa 2020 kohde oli merkittynä muinaismuistoalue -merkinnällä (SM). Tämän kohteen säilyminen on pyrittävä turvaamaan jatkosuunnittelun yhteydessä.

Muinaismuistolaila (295/1963) rauhoitetun muinaisjäänneksen päälle ei tulisi osoittaa muuttuvaa maankäyttöä. Kaavassa ei tule olla muinaismuistolain rauhoittamia alueita, joiden rauhoitusmerkintä on ristiriidassa alueen pääkäyttötarkoituksen kanssa. Vallitseva maankäyttö sen sijaan on sallittua. Tähän myös Museovirastoon on kiinnittänyt huomiota lausunnossaan.

Jatkosuunnittelussa muinaisjäänneksien ja muut kulttuuriperintökohteet tulee merkitä asemakaavakarttoihin sekä huolehtia, että selitys kohteen luonteesta ja suojelu on kirjattu asianmukaisesti kaavaselostukseen. Yleiskaavaselostuksessa on myös tiedostettu alueella sijaitsevat mahdolliset muinaisjäänneksien ja jatkosuunnittelussa nämä kohteet tulee myös tarkastaa maastossa.

Lisätiedot

Juha Vuorinen, tutkija, puhelin: 310 36940
juha.h.vuorinen(a)hel.fi

Kulttuuriympäristötiimi, kulttuuriympäristöpäällikkö

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö